

שער העולם הזה 53
בינואר 1956 — שפ
במערכה הגדולה על המשטרה, זכה בנצחון גמ

אולי הסקופ
גדול ביותר
פורסם אייפנס בעתון בארץ, בנובמבר 57

נרסה
זוכה צי
7

למחרת היום הרדעתי לו באדיבות שאין אנו יכולים לקבל את הצעתו, וכי אנו מקווים שהדבר לא יפגע ביחסים בין שני העיתונים. התשובה שלו באה כעבור כמה חודשים, בצורת שני מאמרים ארסיים, בהם האשים אותנו בכל הפשעים, מפורנוגרפיה ועד לרמאות. ענינו לו בהתאפקות, אך לא יכולנו לשים קץ למלחמה. באחד הרגעים הקשים ביותר של קיומנו, בשיא המערכה על חשבוטאן, כאשר הוטמנו פצצות במערכת ובדפוס שלנו, שאחת מהן פצעה פועל, נעץ קרליבך את הסכין בגבנו. הוא טען, לא פחות ולא יותר, וללא נסיון קל שבקלים להוכיח זאת, כי טמנו בעצמנו את הפצצות אשר רק במקרה לא גרמו לאבידות בנפש. כל אנשי מנגנון-החושך ומשטרה-המחור לו כפיים. הפעם לא התאפקנו, והתל דרשיה שלא היה מן הנעצמים.

אני מזכיר פרשה זו מפני שהיא מצביעה, לדעתי, על מקור שנאתם של העיתונים להעונם הזה — שנהא שמקורה במלחמה בין שני מחנות-הנביאים בימי קדם. יש לנו הרבה ידידים במערכות השונות, ורבים מן הידידים האלה ממהרים להספק לנו ידיעות שאין בכוחם לפרסמן בעתונותם המפלגתיים והמשוחזרים. אולם המערכות עצמן חוזרות שנהא בלתי-רציונלית כלפינו. סבורני — ואמרת זאת לא פעם — כי הסיבה נעוצה ביסודי המצפון של אותם העורכים. עצם קיומנו הוא כתוכחה וכנויפה לגביהם. העובדה שמערכת אחת היא בלתי-תלויה, שהיא כוחבת כאחת נפשה, שהיא מפרסמת כל דבר שהיא חושבת לנכון — מוכיחה להם שאין בכוחם לנהוג כך אף הם. בגלל אותה סיבה הושלך ירמיהו אל הצינור וניתן על המהפכת.

★ ★ ★

יש עוד לקח חשוב שאפשר ללמדו מן הנביאים של ימי קדם. הם דיברו אל ההמונים. והם לא גרתעו מכל אמצעי כדי להמריץ את ההמונים להאזין לדבריהם. היתה זאת שאיפה הגיונית. שהרי אם דבר אלוהים חיים היה בפיהם, תפקידם היה להביא דבר זה לכל — ולא רק לשכבה קטנה של אנג'ליטעם. האנשים ההגונים של אז יקמו לבטח את אפס למראה הסכסיסים הסנסציוניים של הנביאים. כי אלה לא דיברו בסגנון הפועל הצעיר. הם דיברו בשפת ההמון. הם השתמשו בתעלולים ובלהטוטים מכל הסוגים — ירמיהו החביא אזור פשתים, התהלך בחצות כאשר מוסרות ומוטות על צווארו, שבר בקבוק חרס. האפשר לתאר סנסציות זולות יותר?

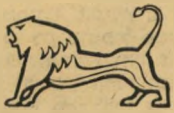
אין לנו גם ספק כי העתונות ההגונה הגיבה כראוי על הפורר-נוגראפיה הגלוה של הזורנוליסטים ההם. יחזקאל, למשל, אף גינה את המון רודף-הסנסציות בתיאורי-ימין פלאסטיים: "שתים נשים בנות אם אחת היו. ותזוניה, במצריים בנעוריהן זנו. שמה מועכו שדיהן, ושם עשו דדי בתוליהן... ותזן אלהה תחתי, ותענב על מאהביה, ואם אשור קרובים. ותתן זנותיה עליהם, מבחר בני אשור כולם, ובכל אשר עגבה, בכל גילוליהם נטמאה. ואת זנותיה ממצי ריים לא עובה, כי אותה שכבו בנעוריה, והנה עישו דדי בתוליה וישפכו זנותן עליה...". האמנם אי-אפשר היה להביע רעיון זה בשפה נקייה יותר, מבלי להיעזר בסממנים זולים של מין ופשע? הנביאים שמעו את כל הביקורת הזאת, והם צחקו לה. הם ידעו למשוך את לב ההמונים ולרתק את תשומת-לבם. יתכן כי גם נביאי-השקר ידעו מלאכה זו. ההבדל היה רק זה: שנביאי-האמת השתמשו בלהטוטים אלה כדי לנטוע בלב ההמונים זרע של אמת. והרי זה, במשפט אחד, המתכון המערכתי של העונם הזה.

כאשר יצאנו לדרכנו, לפני עשר שנים, היה דבר זה ברור לנו לגמרי. ידענו שכל קיומו של שבועון בלתי-תלוי, מותרם ומנודה כזה, יהיה תלוי ביכולתו לפנות אל ההמונים הרחבים, לרתק במידה שחה את תבונה-הכנסת ואת בעל האיטלי, את הספרנית ואת הספרית. הרכב הגליונות השתנה בתקופות שונות, בהתאם למידת הערנות של הקהל לבעיות הלאומיות הגדולות. אולם המתכון היסודי לא השתנה, והוא גם לא יוכל להשתנות, מבלי שיקדם לכך שינוי מוחלט בהרכב החברה הישראלית.

לולא ההיכר מוכנים ללכת בדרך זו, לא היינו צריכים לפסוע את הפסיעה הראשונה לפני עשר שנים. פסענו אותה בהכרה מלאה. ויעוצנו את הירחמיאלים עוד בשבועות הראשונים, כאשר נתנו בפעם הראשונה בארץ כיסוי אמיתי, לפי מיטב המסורת האנגלו-סאכסית, לפרשת הרצח בג'ורמאיר. ויעוצנו את הירחמיאלים שנית, כאשר שמנו בפעם הראשונה נערה יפה בבגדיים על השער. ויעוצנו אותם פעמים רבות לאחר מכן. אני מקחה שנוסף לזעזוע אותם, את צביעותם החסודה, את מוסריותם הכוזבת, את שקריהם המוסכמים. כאשר הירחמיאלים יחדלו מלהודעזע למראה העונם הזה, תגיע העת לערוך כאן בדקבית.

★ ★ ★

ברגע זה מונח הגליון ה-526 שלנו על האובניים, והוא לגבינו חדש ויחיד-בימינו ובעל אישיות משלה, כמו כל ילד של אמא, כמו כל ה-525 הגליונות שקדמו לו. וכמו כל ה-525 הגליונות שקדמו לו, תיערך עליו הצבעה גלויה באלף קיוסקים, שהם הקלפי. איגנו מוציאים גליון זה באופן שיגרתי, והקהל לא יקנה אותו באופן שיגרתי. הגליון יזכה לביקורת ברחוב ובתוך המערכת. מסופי קני אם יש עוד עתון אחר בעולם אשר כל גליון שלו גידון בנפרד, בלהט כה רב, עליזו יוצריו וקוראיו.

יקראו אותו הסידוי העולם הזה, אותם שהם שותפינו במפעל. יקראו אותו סתם קוראים, שיתחשו אליו כאל עתון רגיל. יקראו אותו גם אויבינו — ולעתים נדמה לי שהם שותפינו לא פחות. במקרים רבים אנו נוכחים לדעת כי הם מעריכים את העתון, מכבדים אותו וזקוקים לו אף יותר מידינו. אילו נסגר העונם הזה היום, היו אויבינו מרגישים אף יותר מידינו כי משהו חשוב, משהו מיוחד, נעלם מן ההוי הישראלי. בעשר שנים אלה עשינו טובות להרבה מאות אנשים, ואפשר לספור על אצבעות ידינו את אותם שהורו לנו על כך. לעתים נדמה לנו כי דחק את אדם שנובנו על עמודי העונם הזה הם הראשונים המוכנים לנעוץ סכין בגבנו. ואילו "אויבינו", אותם שדעתם שונה מדעתנו והמתנגדים לכל מעשינו, חשו לא פעם לעזרתנו, בצורה שקטה וסודית, ברגעים מכריעים. את כולם — אויבים וידידים — אני רוצה לברך בשם המערכת, בשם האריה הנושא את הסיסמה "בלי מורא — בלי משוא-פנים". איגנו חוגגים את היובל הזה. הוא יום-עבודה לנו, ככל יום-עבודה אחר. אין לנו הרגשה שעברנו דרך ארוכה. כי העיקר עוד לפנינו.

בכך אינו יכול ואינו צריך לקנות לפופולאריות. הוא חייב להסתפק בהכרה כי הוא מבצע את השלב הראשון והחשוב ביותר של הבניה. איני יודע כמה פעמים נשאלנו, בכתב ובחופעות בעל-פה, מה ההבדל בין ביקורת קונסטרוקטיבית לבין ביקורת דסטרוקטיבית. ענינו תמיד: אין כל הבדל. יש רק הבדל בין ביקורת נכונה לבין ביקורת כוזבת. והייתי יכול להוסיף: בין ביקורת הנאמרת מתוך אהבה לאדם ולארץ, לבין ביקורת שמקורה בשנאה ובקנאה. אני מאמין שאנו נקיים מזו האחרונה. אנחנו אנשי ריב ומדון. אך איננו אנשי שנאה וקנאה. אולי מפני שזו מערכת צעירה, ואולי מפני ששורר בה בתחון עצמי מופרז — נדמה לי שבשאר שנים אלה לא הודפסה כאן אף מלה אחת בנפש מרה ובלב שונא.

★ ★ ★

הנביאים, שדבריהם נשתמרו, לא היו הנביאים היחידים בשוק הנבואה של ימיהם. יש להניח כי דבריהם לא היו הפוצים ביותר, והם עצמם מודים כי לא היו המוכרים ביותר. הם היו מיעוט זעיר לעומת אויביהם, שקראו להם "נביאי-שקר".

נביאי-השקר היו העתונאים-הטעם — אותם שפירסמו את אשר שמעו מפי דוברים רשמיים. כאשר היה המלך יוצא למיבצע צבאי בלתי-צודק, היו נביאי-השקר מברכים את נשקו. כאשר היה המלך מחוקק את חוק נכסי-נפקדים כדי להפקיע את כרמו של נבות, היו נביאי-השקר מהללים אותו על יוזמתו הכלכלית הברוכה. כאשר היה המלך כורת ברית הרת-אסון עם מצריים, היו נביאי-השקר משמיעים דברי-פשרנות לתפארת האוריינטציה המדינית הנבונה. נביאי-השקר היו, בלי ספק, עמודי-התחן של החברה ההגונה דאז. הם חילקו איש-לרעהו פרסי-נבואה על-שם סוקולוב, לפי התק המפתח המפלגתי. משרדיהם שכנו בארמינות-שן, והם דהרו בדרכים במרכבות-קאדילאק.

ואילו עתה, מי יודע על קיומם? לא נשאר להם זכר — אלא בספרי אויביהם, נביאי-האמת, אותם רדפו והשמיצו וקיללו ככל יכולתם. התתכן השפלה שלמה יותר? המושגים "נביאי-אמת" ו"נביאי-שקר" אינם כה פשוטים. אין להניח כי נביאי-השקר דיברו או כתבו רק שקרים. התטא האמיתי שלהם היה שעשו שקר בנפשם. הם עשו את מלאכתם רמיה. תחת להקשיב לאמת הפנימית שלהם, הם הקשיבו לקול המלך, או לקול ההמון. והמורס העברי לא גרס, כמו הפתגם הרומאי, כי "קול המון כקול שדי".

יש אמצעי פשוט להבחין בין נביאי-האמת לבין נביאי-השקר — וגם בין צאצאי שני המחנות כיום. אלה גם אלה היו עסקנים במאבקים למיניהם. אבד-הבוהן היא: בעד מי הם נלחמים, ונגד מי? נביאי-האמת היו אלה שלחמו תמיד — ללא מקרה יוצא מן הכלל — בעד החלשים, נגד החזקים. לא במקרה לחם אליהו בעד נבות, נגד אחאב — למרות שאחאב היה גיבור-חיל אמיתי, מדינאי בחסד. אליהו לא יכול היה ללחום בעד אחאב החזק נגד נבות החלש. נביאי-האמת לא נמצאו מעולם בצד הגדודים החזקים. שם נמצאו נביאי-השקר, ועל כן היו נביאי-השקר.

גם זו טענה שאפשר להשמיע בשם העונם הזה, ללא חשש של סתירה: בכל מאות המאבקים הקטנים והגדולים בהם היינו מעורבים בעשר השנים האלה, לא היה אף מאבק יחיד בו עזרנו לחזק ללחום בחלש. במקרה או שלא במקרה, תמיד מצאנו את עצמנו, איך שהוא, ערוכים במערכת נגד המכונה הגדולה, נגד מחלקי השלל והכיבוים, נגד גדולי המדינה.

ולעתים קרובות — קרובות מדי — מצאנו כי אנו לבדנו. תופעה מוזרה היא — אולם מן הרגע הראשון של הקמת מערכת זו, נתקלנו בשנאה אחידה, מתמדת ובלתי-פשרנית מצד כל שאר העתונים במדינה. מעולם לא מצאתי הסבר לתופעה זו. אין היא רק נחלת העתונים המפלגתיים הצמודים למשטר בלב ונפש. לא פעם קרה שמהיגו מפלגה פלוגית ביקשו בשיחות פרטיות לשפר את יחסיהם עמנו — והודו כפה מלא ובבושת-פנים שאין הם מסוגלים למנוע בעד עורכי העתון שלהם להשמין אותנו בזון ובחזמה. בעשר השנים האלה הופיעו בעתוני הארץ כחמשת אלפים מעטים על העונם הזה. הם מתווקים בתקינות — אחד התיקים המעטים שאנחנו שומרים עליהם. אולי עשרה אחוז מהם כתובים ברוח ניטראלית. כל השאר — למעלה מארבעת אלפים וחמש מאות קטעים — כתובים בשנאה בולטת. מי שקרא אותם — ורק אותם — מוכרח להגיע למסקנה כי העונם הזה כולו זדון, כולו שקר, כולו חרס, כולו טימטום, כולו בגידה — ושמעולם לא עשה אף מעשה טוב אחד במשך עשר שנים.

לעתים מציעה תופעה מוזרה זו לאבסורד ממש. זכורני כי פעם שפטי שופט לקנס קטן על עבירת תנועה — מסוג הקנסות אשר מוטלים בכל יום למאותיהם ברחבי הארץ. למחרת היום הופיעה ידיעה זו בבילטה בכל עתוני הארץ, ללא יוצא מן הכלל. באותו יום עצמו הוכרז שמי, במקרה, בקשר עם פרשה בינלאומית, אף לא עתון אחד הזכיר את הדבר.

הדוגמה האופיינית ביותר ליחס זה היא פרשת היחסים בין העונם הזה ובין עזריאל קרליבך המנות. קרליבך, כמו יורשו במעריב, היה בעל כשרון גדול למצוא לעצמו יריבים חלשים. כמעט תמיד לחם הוא (כמו יורשו כיום) בצד החזקים, נגד חסרי-הישיע. הוא לא היה צאצא הנביאים, אבל הוא היה עתונאי מוכשר. כאשר רכשנו את העונם הזה, לא ידענו כי בעליו הקודם של השבועון ניהל מאוומתן מקביל עם קרליבך, שגם הוא היה מעוניין ברכישתו. כאשר הקדמנו אותו, מן הסתם פגע בו הדבר, אבל לא נתקלנו בכל תופעה בכל איבה מצדו — עד אשר חל שינוי מסויים בקרליבך עצמו.

לפני כן פנה אלינו, באמצעות ידיד משותף, ושאלנו אם יש מקום למשאומתן על איחוד מעריב והעונם הזה. השבנו תשובה חיובית בלתי-מחייבת. נפגשנו כמה פעמים — תחילה במשרדו של המכר המשותף, לאחר מכן במלון פארו. היה ברור גם לו וגם לנו כי שילוב צהרון ושבועון במערכת אחת טומן בחובו יתרונות רבים, הן עתונאיים והן כלכליים. בשיחה האחרונה הסתמן הסכם, שהיה מבוסס על עצמאות של שני העתונים במסגרת משותפת. בלילה הירחתי בדבר טוב. ידעתי שמבחינה אישית, זו הדרך לעושר. קרליבך אף רמו שהוא מיעד לי מעמד של יורש-עצר באימפריה המשותפת. אולם כנוד כל זה בא לי פיקוק מכריע. ידעתי שאנו מסכנים דבר שאין לו תחלית. אי-התלות המוחלטת של העונם הזה, וקרליבך כבר החל אז מראה נטיות של שאיפה אל מעמד של כבוד רשמי, נטיות שהובילו אותו בסוף לתפקיד של משרת השלטון.